

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

6 (2017)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelný / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Karolina Ćwik, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, (j. francuski), Michał Zembrzusi (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2017

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2 05-806 Komorów POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93,

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl e-mail: księgarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk	
Istnienie pierwszym aktem bytu	13

Rozprawy i artykuły

Richard Kalka	
Structure metaphysique de la relation chez Thomas d'Aquin.....	29
Karolina Ćwik	
Wpływ wcielenia Słowa na rozumienie wszechmocy Boga w ujęciu św. Tomasza z Akwinu.....	47
Izabella Andrzejuk	
Kontemplacja i poznanie <i>per raptum</i> . Tomaszowe źródła rozumienia istoty doświadczenia mistycznego	59
Michał Zembrzusi	
Tomaszowy argument „z blokowania” za niematerialnością działań intelektu	77
Artur Andrzejuk	
Struktura bytu w <i>Summa contra Gentiles</i> Tomasza z Akwinu.....	99
Ewa A. Pichola	
Realizm fenomenologiczny Dietricha von Hildebranda wobec realizmu metafizycznego św. Tomasza z Akwinu.....	121
Izabella Andrzejuk	
Tomaszowe rozumienie przyjaźni jako <i>amicitia</i> i <i>caritas</i> . Człowiek w relacjach z Bogiem i z drugim człowiekiem.....	133
Marcin Karas	
Z dziejów arystotelizmu chrześcijańskiego w Polsce. Porównanie kosmologii św. Tomasza z Akwinu i ks. Benedykta Chmielowskiego.....	153
Tomasz Pawlikowski	
Mistyk i działacz religijny w ujęciu ks. Aleksandra Ułowicza.....	167
Jan Pociąg	
Relacja materii i ruchu w ujęciu Tadeusza Wojciechowskiego i Alberta Mitterera	189
Kingsley Ch. Ekeocha	
The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Sprawozdania i recenzje

Jakub Kořka

Sprawozdanie z Sympozjum ku czci řw. Tomasza z Akwinu w 743 rocznicę jego řmierci
pt. „Tomasz z Akwinu: wczoraj - dziś - jutro”..... 239

Michał Zembrzusi

Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Tomizm konsekwentny” ku czci Profesora
Mieczysława Gogacza w dziewięćdziesięciolecie jego urodzin 239

Izabella Andrzejuk

Recenzja: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne
zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2016, stron 216 243

Artur Andrzejuk

Filozoficzna etyka z *Summy teologii* (jeszcze raz) po polsku [Recenzja przekładów
W. Galewicz] 249

Artur Andrzejuk

Recenzja: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jedności bytowej człowieka. Studium z metafizyki
osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, stron 520..... 261

Artur Andrzejuk

Recenzja: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie światowej*, Księgarnia
Akademicka, Kraków 2015, stron 366..... 267

Artur Andrzejuk

Recenzja: Ryszard Polak, *Człowiek i moralność w myśli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne
podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”,
Warszawa-Radzymin 2017, stron 566..... 275

Artur Andrzejuk

Recenzja: Paweł M. Świącki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*,
Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, stron 216..... 279

Artur Andrzejuk

Tomizm biblijny [Recenzja dwóch przekładów komentarzy do *Corpus Paulinum*]. 283

Jacek Grzybowski

Analityka i tomizm. Czy możliwości mogą mieć akty? Wokół książki Michała Głowi
Możliwości i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego (Oficyna Wydawnicza ATUT,
Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2016, stron 380). 293

Tomasz Pawlikowski

Recenzja: *Logika Marcina Śmigleckiego. Wprowadzenie, przegląd zagadnień, antologia tekstów*,
opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum
w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 316..... 299

Michał Zembrzusi

Recenzja: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu
w metafizyce řw. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warszawa 2015, stron 136..... 303

Michał Zembrzusi

Recenzja: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego
i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2014, stron 195. 311

Michał Zembrzusi

Recenzja: Piotr Roszak, Jörgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas.
Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608..... 315

Natalia Herold

Recenzja: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 328..... 321

Polemiki i dyskusje

Mateusz Penczek

Kilka uwag polemicznych w odpowiedzi na recenzję mojej książki *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Nota o autorach.....345

Table of Contents

Editorial	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk	
Existence as the first act of being	13

Dissertations and articles

Richard Kalka	
The metaphysical structure of relation by Thomas Aquinas	29
Karolina Ćwik	
Influence of Incarnation of the Word of God on understanding God's omnipotence according to St. Thomas Aquinas.....	47
Izabella Andrzejuk	
Contemplation and cognition <i>per raptum</i> . Thomas's sources of understanding the essence of the mystical experience	59
Michał Zembrzuski	
Aquinas's impediment argument for the immateriality of the intellect.....	77
Artur Andrzejuk	
Structure of being in <i>Summa contra Gentiles</i> by Thomas Aquinas	99
Ewa A. Pichola	
Dietrich von Hildebrand's Phenomenological Realism in Discussion with St. Thomas Aquinas' Metaphysics	121
Izabella Andrzejuk	
The Thomas Aquinas' Understanding of Friendship as <i>amicitia</i> and <i>caritas</i> . The Man's Relations with God and with other Man.....	133
Marcin Karas	
From the History of Christian Aristotelianism in Poland. Comparisons of Cosmology St. Thomas Aquinas' and Fr. Benedict Chmielowski.....	153
Tomasz Pawlikowski	
Mystic and religious activist in the view of Aleksander Usowicz CM	167
Jan Pociąg	
Albert Mitterer's and Tadeusz Wojciechowski's Concepts of the Interdependence of Matter and Motion	189
Kingsley Ch. Ekeocha	
The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Reports and Reviews

Jakub Kořka

The Report of the Symposium in Honor of St. Thomas Aquinas, 743th Anniversary of his Death. 'Thomas Aquinas: Yesterday – Today – Tomorrow' 233

Michał Zembrzusk

The Report of the Symposium „Consequential Thomism” Dedicated to Professor Mieczysław Gogacz in the Ninety Years of His Birth 239

Izabella Andrzejuk

Review: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2016, pp. 216..... 243

Artur Andrzejuk

Philosophical Ethics in *Summa theologiae* (Once Again) in Polish. [Review of W. Galewicz Translations] 249

Artur Andrzejuk

Review: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jedności bytowej człowieka. Studium z metafizyki osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, pp 520..... 261

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie światowej*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2015, pp. 366..... 267

Artur Andrzejuk

Review: Ryszard Polak, *Człowiek i moralność w myśli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”, Warsaw-Radzymin 2017, p. 566..... 275

..Artur Andrzejuk

Review: Paweł M. Świątki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, pp. 216..... 279

Artur Andrzejuk

Biblical Thomism. [Review of Commentary in *Corpus Paulinum* Translations] 283

Jacek Grzybowski

Analytic and Thomism. Can potentials have acts? Around Michał Głowała Book *Możliwości i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego* (Oficina Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Breslau 2016, pp. 380)..... 293

Tomasz Pawlikowski

Review: *Logika Marcina Śmigleckiego. Wprowadzenie, przegląd zagadnień, antologia tekstów*, opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 316..... 299

Michał Zembrzusk

Review: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu w metafizyce św. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warsaw 2015, p. 136. 303

Michał Zembrzusk

Review: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warsaw 2014, pp 195..... 311

Michał Zembrzusk

Review: Piotr Roszak, Jörgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas. Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608..... 315

Natalia Herold
Review: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 328..... 321

Controversy and Discussions

Mateusz Penczek
Some Polemical Remarks in Response to the Review of My Book *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Note about authors.....345

Recenzja

Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2014, stron 195.

Podjęcie w badaniach filozoficznych tematu rozumu ludzkiego jest niezwykle ważne i to z wielu powodów. Zalicza się do nich choćby ten, że każde twierdzenie filozoficzne zakłada pewne przedzałożenia dotyczące racjonalności świata, a w związku z tym rozumienie umysłu i jego relacji do rozpoznawanej rzeczywistości. Można wskazać także taki powód, że rozum człowieka jest zdolnością, której przypisuje się umiejętność rozpoznawania prawdy, a co za tym idzie wyrażania sądów i oceniania twierdzeń filozoficznych. Ostatecznie można dodać i taką rację, że za rozumieniem umysłu, stoi także rozumienie samego człowieka, w którym to właśnie tę zdolność odczytuje się w dziejach nauki i kultury jako najważniejszą. Pojmowanie rozumu zatem zarówno rozstrzyga o prawdziwościowym charakterze dzie-

dzin filozoficznych, ale i pozafilozoficznych, a więc warunkuje w nich różne stopnie racjonalności.

Edmund Morawiec w swojej książce *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalność* znakomicie pokazał z czego wyrastają koncepcje umysłu, a także do jakich konsekwencji doprowadzają. W sposób wyraźny wskazał, że źródła kryzysu kultury i problemy z jakimi „boryka się współczesny człowiek”, zależą właśnie od różnych koncepcji umysłu i jego funkcji.

Recenzowana książka składa się z dwóch części: w pierwszej znajdują się zreferowane i przeanalizowane pojawiające się w dziejach filozofii koncepcje rozumu, w drugiej znajdują się metaprzmiotowe rozważania o samej racjonalności. Praca ta, choć nie jest historyczno-filozoficzna, to jednak w du-

żej mierze korzysta z owoców rozstrzygnięć historyków filozofii, aby w systematycznym wykładzie pokazać kluczowe zagadnienia odnośnie do podjętej problematyki racjonalności.

Pierwszą część książki wyznaczyły wybrane koncepcje rozumu (filozofów starożytnych – od filozofów jońskich do Arystotelesa; średniowiecznych – głównie koncepcja Tomaszowa; nowożytnych – Kartezjusza, Leibniza, Kanta; współczesnych – wyłącznie zostały naszkicowane). Choć omawianie koncepcji podyktowane jest historycznym porządkiem, to Autor książki mimo wszystko pokazał, że do tego tematu można zaaplikować podział koncepcji na przedmiotowe i podmiotowe. Jego zdaniem autorzy starożytni i średniowieczni zasadniczo bronili twierdzenia, że rozum ludzki jest zdolnością odnoszącą się do przedmiotu swoich działań, który jest niezależny od samej natury umysłu. Autorzy nowożytni nie zgadzali się na takie założenie. Uzasadnienie takiego podziału związane jest ze wskazaniem nie tylko na bierny charakter działań umysłu, ale także związane jest z podkreśleniem, że poznawana rzeczywistość jest na zewnątrz umysłu, który niczego z tego, co poznaje nie posiada, ani nie tworzy. Nawet jeśli w koncepcji Tomasza z Akwinu dostrzeże się działający *intellectus principiorum*, który posiada w sobie reguły, albo też prawa, którymi się posługuje w lepszym poznawaniu (np. działa niezawodnie i niezachwianie), to jednak nie pochodzą one z umysłu, ale z poznawanej rzeczywistości i nie funkcjonują one inaczej niż w ramach poznawanej zmysłowo rzeczywistości.

Autor wbrew pozorom nie poświęca aż tak dużej uwagi koncepcjom klasycznym i o wiele więcej pisze o koncepcjach autorów nowożytnych (szczególnie dokładnie omówione są koncepcje Kartezjusza, Leibniza i Kanta, którym poświęca 85 stron, a więc prawie połowę książki). Z pewnością jest to atutem tej książki, że ujęcia, które zdecydowały o współczesnym rozumieniu rozumu, zostały zanalizowane dokładnie. Jednak warto przyrzeć się temu, jak Autor przedstawił Tomaszowe rozumienie rozumu. Nie należy z pewnością analizować tej części tylko po to, by przez ten pryzmat oceniać całość. Chodzi o coś przeciwnego – raczej o zaakcentowanie tego punktu, przez który można dostrzec jej wartość. Morawiec patrzy na Tomasza oczami filozofa systematyka, nie cytując Tomasza i nie wnikając w niuanse jego myśli na temat intelektu. Pomimo tego dostrzega kluczową rzecz dla jego rozumienia intelektu – intelekt jest zdolnością spotencjalizowaną, która nie wyklucza niczego z zakresu swego zasięgu spośród realnie istniejących rzeczy. Zapewne chodzi o intelekt możliwościowy, który zostaje mylnie utożsamiony z Arystotelesowskim intelektem biernym (s. 31). Odróżniając rozum i intelekt u Tomasza, łączy z nimi odpowiednie funkcje – z intelektem związana jest funkcja odbierania i rozumienia oraz formułowania sądów (właściwie pojmowanie jest równoznaczne z formułowaniem sądów), zaś z rozumem związana jest funkcja wnikania w głąb tego, co zostało poznane. Rozumowanie jako późniejsze względem czynności intelektualnych, jednak rozszerza i zgłębia efekty działań intelektu. Rozum w pewien sposób

uświadamia to, co zostało poznane przez intelekt. Gdy rozum działa w sposób metodyczny, usystematyzowany, pogłębia proces poznania na poziomie naukowo-twórczym. Tomaszowe poglądy Morawiec prezentuje w kontekście pojawiającego się w średniowieczu nominalizmu i jego krytyki metafizyki w ogóle. Nawet jeśli faktycznie nominalizm zawążył na nowożytnym odrzuceniu metafizyki, to historycznie rzecz biorąc, w czasie, w którym tworzył Akwinata, wcale nie z nominalistami przychodziło mu polemizować.

Pewną wątpliwością i mankamentem książki jest nie do końca konsekwentne stosowanie terminów, które są kluczowe dla pracy. Choć tytuł sugeruje kategorię rozumu, jako wiążącą, to jednak w pracy częściej pojawia się w to miejsce kategoria umysłu, względnie intelektu. Autor oczywiście doskonale zdaje sobie sprawę z różnic zachodzących między tymi określeniami, czemu zresztą poświęca wiele miejsca, jednak w książce stosuje je zamiennie jako nazwy analogiczne. Zastosowanie tej samej terminologii u różnych autorów filozoficznych może być bardzo mylące. Dla przykładu można podać stosowanie terminu umysłu do opisanego władzy poznawczej, o której mówił Akwinata. Zasadnicze dla Tomasza odróżnienie rozumu i intelektu jest słusznie podkreślone przez Autora książki, jednak stosowanie w ich miejsce określenia umysłu jest niewłaściwe. Tomasz nigdzie w swoich tek-

stach nie wypowiedział się o tym, że umysł jest władzą czy zdolnością poznawczą¹. Jest to tym bardziej problematyczne, gdy Autor mówi o tym, że intelekt i rozum są funkcjami umysłu (s. 45). To przesunięcie terminologiczne z intelektu na umysł pozwala Autorowi na wypowiedzi, które nie do końca odpowiadałyby myśli Tomasza: „wszystko co jawi się w świadomości ludzkiej jest pochodzenia przedmiotowego, jest związane z bytem” (s. 41). Idąc dalej w ramach tej uwagi, można byłoby zapytać, czy Platon w epoce starożytnej, a później Kartezjusz czy Kant, używając tego samego terminu „umysł”, mieli to samo na myśli. Z pewnością nie. Zapisu tego przesunięcia znaczeniowego zabrakło z pewnością w tej pracy.

Zagadnienie racjonalności, stanowiące trzecią część książki zostało omówione zarówno w kontekście terminologicznego odkrycia jego sensu, wskazania na rodzaje racjonalności o jakich mówi filozofia, a także w kontekście zagadnienia prawdy, z którym jest nierozdzielnie związane. Autor wskazuje, że rzeczowe rozumienie racjonalności może być powiązane z przedmiotowym łańcem, z koniecznością relacji zależności zachodzącej między elementami jakiejś całości, albo też z konsekwencją działania rozumu, który i tak odczytuje realnie istniejącą rzeczywistość. Jeśli chodzi o wyróżnienie rodzajów racjonalności, to ostatecznie one i tak zostają sprowadzone do przedmiotowych i podmioto-

¹ Tomasz w trzech znaczeniach używa terminu umysł: jest nazwą stosowaną zamiennie z intelektem, ale to intelekt jest władzą, a nie umysł; jest nazwą stosowaną dla najwyższej władzy poznawczej, przez co byt go posiadający może być nazywany bytem umysłowym; jest nazwą rodzajową stosowaną dla określenia dwóch najwyższych władz – intelektu i woli, ale nie ma czegoś takiego jak połączone w postaci umysłu dwie odrębne władze

wych. Wśród racjonalności podmiotowych można wskazać zarówno takie, w których ludzki rozum nie odnosi się do czegoś transcendentnego, ale jednak ma na sobie jego „piętno”, a także takie w których rozumowi przypisana jest pełna konstytucja przedmiotu (Autor przypisuje ją systemom subiektywistycznym – egzystencjalizmowi i postmodernizmowi). Wiążąc zagadnienie racjonalności z zagadnieniem prawdy Morawiec wyraża przekonanie, że tylko poznawanie rzeczywistości i teoretyczne cele z nim związane warunkują obiektywność w nauce (wbrew ideologizacji i instrumentalizacji nauki). Ład i porządek, który jest odkrywany przez rozum, jest i tak następstwem prawdy jako własności rzeczywistości. Zagadnienie prawdy w ramach filozofii klasycznej preferowanej przez Autora książki wyraża się w teorii sądów, szczególnie sądów egzystencjalnych stwierdzających istnienie czegoś. Oczywiście prawda istnieje niezależnie od jej stwierdzania, a w związku z tym prawdziwość, racjonalność i obiektywność to nic innego jak związane ze sobą cechy poszukiwanej przez człowieka wiedzy mającej naukowy charakter. Można powiedzieć, że w aspekcie historycznym, przekłada się to w nauce na stałą dążność, która przedstawia chęć poszukiwania prawdy. Nawet jeśli w filozofii podmiotu zacierają się różnica między porządkiem poznawania i porządkiem istnienia, to jednak dążność do prawdy jest nieunikniona. W tym punkcie Morawiec dotknął ważnego, ale dyskusyjnego tematu, a mianowicie poszukiwania prawdy, a więc poszukiwania wiedzy prawdziwej. Przy takim ujęciu wątpliwości budzi wyróż-

nianie i uprawomocnienie filozofii klasycznej, która dąży do prawdy obiektywnej. Jeśli w każdej koncepcji i nurcie filozofii dąży się do prawdy, to każda koncepcja i nurt będzie równie uprawniony w zajmowaniu stanowiska obiektywnego. Tymczasem w tradycji nowożytnej badacze faktycznie poszukiwali prawdy, jednak utożsamili ją z pewnością. To utożsamienie zaś zadecydowało o niemożliwości uzyskania wiedzy obiektywnej, chyba że w pewnym sensie ograniczonym do przyrodoznawstwa i matematyki. Niezależnie od tej wątpliwości, jak pisze Morawiec: „W filozofii przedmiotowej (klasycznej), w realistycznej koncepcji nauki, racjonalność świata będzie stanem realnym i jako taka, wprowadzie nie wystąpi jako teza naukowa, ale wystąpi jako teza filozoficzna, nieodzowna do uprawiania wiedzy naukowej. W filozofii podmiotu, przy podmiotowej koncepcji nauki, racjonalność świata będzie rezultatem zastosowania sposobu poznania, dyktowanego odpowiednio pojętą naturą umysłu” (s. 186).

Widać wyraźnie z lektury książki, że została napisana przez metafizyka, który filozofii bytu poświęcił całą twórczość naukową. Poświęcając problematyce rozumu jedną z ostatnich swoich książek, zapewne dopełnił dzieła prezentacji klasycznej koncepcji filozofii, w którą racjonalność jest genetycznie wpisana, choć nie dostrzegana. Tak jak intelekt w akcie rozumu spełnia się jako *intellectus quaerens*, intelekt poszukujący, tak też trzeba podejmować wysiłki w poszukiwaniu jego wyjaśnienia. Książka Edmunda Morawca z pewnością temu służy.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwycz. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza.

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca w Wyższej Szkole Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Wyższej Szkole Komunikowania Politologii i Stosunków Międzynarodowych. Wielokrotnie wygłaszała wykłady i referaty w Londynie na zaproszenie PUNO, IPAK-u oraz PON UJ (Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie). Jest autorką wielu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007).

Karolina Ćwik – mgr, magister teologii, doktorantka w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej UKSW. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat filozoficznego rozumienia *Verbum Incarnatum* w tekstach św. Tomasza z Akwinu. Laureatka Nagrody im. Prof. Mieczysława Gogacza za pracę magisterską pt. *Przyrodzona i nadprzyrodzona wizja szczęścia w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, która powstała pod kierunkiem ks. dra hab. T. Stępnia. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół metafizyki Akwinaty, relacji wiary i rozumu oraz etyki. Jest członkiem Stowarzyszenia Teologów Moralistów.

Kingsley C. Ekeocha – is a doctoral student of the John Paul II Catholic University of Lublin (KUL). He holds a bachelor's degree in philosophy and theology from the Pontifical Urban University Rome and a master's degree in philosophy from KUL. He is currently researching on realistic cognition with particular reference to the thoughts and works of Mieczysław A. Krąpiec.

Jacek Grzybowski – ks. dr hab., prof. UKSW. Adiunkt na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW i wykładowca na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Autor książek i artykułów naukowych z dziedziny filozofii polityki, filozofii kultury i historii filozofii. W swoich pracach podejmuje problematykę filozoficznych inspiracji i źródeł współczesnych zagadnień kulturowych i cywilizacyjnych. Ostatnio opublikował: *Byt, tożsamość, naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (Kęty 2012); *Myśl filozoficznie – myśl politycznie! Analiza i ocena historycznokulturowych racji filozofii polityki* (redakcja, Warszawa 2013); *Cosmological and philosophical world of Dante Alighieri. The Divine Comedy as a medieval vision of the universe* (Frankfurt am Main 2015);

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką.

Richard Kalka – Ks. dr, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin (Paryż). Obronił rozprawę doktorską na temat statusu ontologicznego relacji miedzyosobowych na Uniwersytecie Paryż IV Sorbona. Wykładał filozofię tomistyczną na Uniwersytecie Paryż XII (Creteil) w latach 1981-1985.

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii - pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).

Jakub Kośka – ks. mgr, absolwent Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Tytuł magistra uzyskał na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu. W 2013 r. skierowany na studia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie. Obecnie doktorant w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Przygotowuje rozprawę,

w której analizuje dorobek prof. Wiktora Wąsika, ze szczególnym uwzględnieniem jego koncepcji historii filozofii polskiej, a także wpływu arystotelizmu na kształtowanie się polskiej myśli filozoficznej. Uczestniczy w konferencjach, publikował m.in. w „Ateneum Kapłańskim” i „Studiach Pelpińskich”.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, absolwent ATK, doktor UW. Autor czterech książek o tematyce filozoficznej. Ostatnią była monografia *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Wydawnictwo (Lublin 2013). Ponadto autor jednej książki historycznej, kilkudziesięciu artykułów naukowych, 127 haseł w Powszechnej Encyklopedii Filozofii i 32 w Encyklopedii Filozofii Polskiej, a także ponad 20 pomniejszych publikacji (hasła w Encyklopedii Katolickiej, Wielkiej Encyklopedii PWN, recenzje).

Mateusz Penczek – dr, absolwent psychologii i filozofii na Wydziale Filozoficznym UJ. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii uzyskał w 2010 r. na Wydziale Filozoficznym UJ na podstawie rozprawy „Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu”. Adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Specjalnej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ewa Agnieszka Pichola – mgr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka, kontynuuje badania w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowuje rozprawę, w której analizuje dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w pismach niemieckiego fenomenologa. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.

Jan Pociąg – inż., magister teologii. Obronił rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół

aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Michał Zembrzusi – dr, adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pracę doktorską poświęcił tematyce zmysłów wewnętrznych w koncepcji św. Tomasza z Akwinu. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*.